

a te crederis occupandam loci Mosomagensis Ecclesiam, quam metropolitani urbis Remorum sub ope Christi sua semper ordinatione rexerunt? Adhuc arbitror tua nescis, et jam aliena pervadis. In qua igitur cum levitas feceris, presbyteros consecraris, archidiaconos institueris, primicerium scholæ clarissimæ, militiæque lectorum; non queror quod me consilio inter ista non videris, utinam te vidisses! Si enim canones tua sanctitas ignorabat, satis præproperum fuit, ut transgredéris antequam disceres. At vero ecclesiarum statuta si noveras, tanto gravius tantoque periculosius insipientia tua (a) prisorum magnificorumque pontificum decreta calcavit. Cave qui aliena præsumis, ne quod habere videris, amittas. Cum factæ ordinationis jura non constant, quo potissimum consilio sacerdotalis officii tirocinia defensabis, si temerariæ transgressionis admissum pertinacia vel impotentia miscueris? Majoris discriminis erit antiquam sanctionem fuisse violatam, quam laus sit loco stare contra canones quos creasti. Sed quid de eorum loquar ordinibus, quos a beatitudine tua licuit promoveri? Plus illud est, quod si juxta majorum statuta severitatemque discutimus, non minus quam status illorum, vester veniet episcopatus in dubium. Dominus in Evangelio dicit ad Petrum: *Simon Joannis, diligis me?* et Petrus: *Etiâ, Domine, tu scis quia amo te* (Joan. xxi, 15). Cui bis terque a Domino sub hac responsione præcipitur: *Pasce oves meas*. Ego quia oves Christi pascere, onnimodis imperitus, alimonie celestis ubertate non possum; qui ex sacris eruditionibus eruditus, eas quæ mihi Christo jubente tradite sunt, ut pascas admoneo, ut invadas inhiheo. Age semper ut te digna comitentur. Ecclesiæ quam divina dis-

A pensatione meruisti præsidendam, deservi, et pro salute gregis dominici sollicitus pastor invigila. Utinam mediocritati meæ ista suppeterent, quæ in nomine Domini habere vos cupio! Sed quia desunt meæ, vel credita mihi sunt obsequia Salvatoris, salvari mercenario non requiro. Joannes in Apocalysi (Cap. ii, iii) septem quippe angelis suis comprehendit, et unicuique scribit Ecclesiæ. Facta igitur merita quæ præpositis: quæ probata corrigenda, castigat. Cum ergo sub vocabulo angeli tradatur actionis forma pontificiæ, doleo super tuæ præsumptionis audacia, ut jura permutes vetera novus, cauta temerarius, divina terrenus. Audiant nos, audiant quos elegeris sacerdotes. Sacerdotes tui ipsi nos audiant. Creatoris confido sententiam non pro te, sed in te, a judicantibus proferendam. Quis enim pro sensus sui probitate non improbet eum contra Ecclesiæ regulam prorupisse, qui debuérat Ecclesiæ regulam custodire? Mandas, ut audio, colonorum tibi tributa portari, et præcipis ut redditus deferantur agrorum. Datur intelligi quod ecclesiæ rem, non ecclesiam concupisti, quando sollicitus exquisitor exposcis, quæ ego ad quem jure veniebant, remissi potius quam quæsi. Nolo te lateat, levitas atque presbyteros, contra ordinem quos fecisti, ab ordine jam remotos. Perpendi enim quod a me non decebat admitti, quos a te non licuerat ordinari. Heu quantum me a cultus tui proposito repulisti, dum mavis perperam agere, quam fœdera fraterna servare! Optaveram namque ut clericus permansisses, quia factus fueras vi sacerdos. Sed si mentem tuam cura ista non tangit, ego tamen pro sinceritate profiteor, quod animum non minus angit a te inexcusabiliter erratum, quam me fuisse contemptum.

(a) Remigijs non inani auctoritate nitebatur. Inter canones enim apostolorum, qui numero tricesimus sextus est, juxta veterem editionem Dionysii Exigui, statuit *Episcopum non audere extra terminos proprios ordinationes facere in civitatibus et villis quæ illi nullo jure subjectæ sunt. Si vero convictus fuerit hoc fecisse, præter eorum conscientiam qui civitates et villas detinent, et ipse deponatur, et qui ab illo sunt ordinati*. Dissidium illud inter præsules sanctitate conspicuos haud diu duravit; et ecclesia Mesomagensis in parœcia Remensi permansit, COINT. loco citato.

Foulques ne pouvait y faire aucun acte comme évêque, sans le consentement de saint Remi. Voyez sur ce point les conciles de Constantinople, de l'an 381, can. 2; de Carthage, de l'an 397, can. 29; de Rome, vers l'an 400, can. 15; d'Orange, de l'an 441, can. 10; d'Irlande, vers l'an 450, can. 30; de Calcédoine, de 451, can. 20; de Tours, de l'an 461, can. 9; d'Epaone, de l'an 517, can. 5; de Lyon, de l'an 517, can. 4; de Clermont, de l'an 535, can. 10; d'Orléans, de l'an 538, can. 15; d'Herford, de l'an 675, can. 2., etc.

(1) Mouzon faisant partie du diocèse de Reims,

SANCTI REMIGII TESTAMENTUM.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Gloria D
Domino † Amen.

Ego Remigijs episcopus civitatis Remorum, sacerdotii compos, Testamentum meum condidi jure

prætorio, atque id codicillorum vice valere præcepi, si ei juris aliquid videbitur defuisse. Quandoquaque ego Remigijs episcopus de hac luce transiero, tu mihi hæres esto, sancta et venerabilis Ecclesia ca-

* Hoc Testamentum variis auctum interpolationibus exstat apud Flodoardum Hist. Rem. lib. 1, cap. 18; illudque recitat Brissonius de Formulæ lib.

vii, nec non Miræus Opp. Diplom. et Hist. tom. I, sub init. At genuinum hujus Testamenti exemplar tandem prodiit Jo. Jac. Chiffetii studio in disquisi-

tholica urbis Remorum. Et tu, fili fratris mei, Lupe episcopo (quem præcipuo semper amore dilexi). Et tu, nepos meus Agricola, presbyter, qui mihi obsequio tuo a pueritia placuisti, in omni substantia mea quæ mea sorte obvenit antequam moriar, præter id quod unicuique donavero, legavero, darive jussero, vel unumquemque vestrum voluero habere præcipuum. Tu sancta hæres mea, Remensis Ecclesia, colonos quos in Portensi habeo territorio, vel de paterna maternaque substantia, vel quos cum fratre meo sanctæ memoriæ Principio episcopo commutavi, vel donatos habeo, possidebis. Dagaredum, Profuturum, Prudentium, Tenuaicum, Maurilionem, Baudoleifum, Projunciolum, Niviatenam, Lautam, Suffroniam colonas, Amorinum quoque servum tuo dominio vindicabis: nec non agros quos possideo in solo Portensi, cum partibus, pascuis, silvis, ad te testamenti hujus auctoritate revocabis. Futuro episcopo, successori meo, (a) amphibalum album paschalem relinquo, stragula columbina duo, vela tria, quæ sunt ad ostia diebus festis triclinii, cellæ et culinæ. Vas argenteum decem et octo librarum, inter te, hæres mea, et diocesium tuam Ecclesiam (b) Lugdunensem, factis patenis atque calicibus ad ministerium sacrosanctum, prout volui, Domino annuente distribui. Aliud argenteum vas, quod mihi dominus illustris memoriæ Hlodowicus, rex, quem de sacro baptismatis fonte suscepi, donare dignatus est, ut de eo facerem quod ipse voluissent, tibi hæredi meæ Ecclesie supra memoratæ jubeo turriculum et imaginatum calicem (c) fabricari; quod faciam per me, si habuero spatium vitæ; si ante clausero ultimum diem, tu, fili fratris mei, Lupe episcopo, species ante

tione de Ampulla Remensi, sed aliquot mendis deformæ, quas ope sanioris apographi sustulit Philippus Labbeus in Nov. Bibl. mss. librorum tom. I, p. 806. Item apud Cointium occurrit in Annal. eccl. Franc. ad ann. 553, § 50, tom. I, pagg. 407 seqq. In eo autem exscribendo editionem Labbeianam secuti sumus. Porro de hujusce integritate monumenti videsis Pagium ad ann. 524, § 9, et ad ann. 541, § 11.

(a) Indumentum aliquod designat a Græco ἀμφιβάλλω, circumpono, operio, induo, ut observat Colvenerius in scholiis ad primum librum Flodoardi, Octavius Ferrarius lib. II de Re vestiaria, cap. 12, scribit fuisse genus aliquid vestimenti ad instar kene, non multum chlamydi absimilis, quod veteres *amphimallum* appellabant. Planetam interpretatur Andreas Saussaius in Panoplia cleric. part. I, lib. V, cap. 5. Nam olim planeta tota rotunda erat, totum mystam ambiens; adeo ut cum sagris operaretur, necesse esset limbum utrumque ad dextram et levam super celebrantis brachia complicare. Unde mos ille ortus videtur, quo etiamnum solemus sacerdotis hostiam divinam ac salutis perpetuæ calicem attolentis, oram casulæ seu planetæ aut penulæ elevare, ne celebranti incommodum afferat onere suo; quamvis vix jam opus sit id facere, planeta utrinque dissecta a dextro et sinistro latere: adeo ut qui tremenda agit mysteria, expedite lacertos manusque moveat, exseratque sine ullo obice. COINT. loco citato ad ann. 533, § 52.

(b) In multis exemplaribus prædicti Testamenti leguntur *Lugdunum* et *Lugdunenses*, in aliis *Laudunum* et *Laudunenses*. Retinuimus quidem *Lugdunum* et *Lugdunenses*; sed monitum te volumus *Lugdunum*

dictas tui ordinis memor efficias. Compræbysens meis et diaconibus qui sunt Remis, (d) viginti et quinque solidos æqualiter dividendos in commune dimitto. Vitis plantam super vineam meam ad suburbanum positam, simili modo communiter possidebunt cum Melanio vitatore, quem do in loco ecclesiastici hominis Albovichii, ut Albovichius libertate plenissima perfruat. Subdiaconibus solidos duos, lectoribus solidos duos, ostiariis et junioribus solidos duos jubeo dari. Pauperibus in matricula positis ante fores ecclesiæ expectantibus sti em, duo solidi, unde se reficiant, inferentur. De Vaculario Frunimianu, Degaleifum, Dagaredum, Ductionem, Baudovicum, Uddulfum, Vinofeifam, liberos esse præcipio. Tennaredus, qui de ingenua nascitur matre, statu libertatis utatur. Tu vero, fili fratris mei, Lupe episcopo, tuo dominio vindicabis Nifastem, et matrem suam Nuciam (e): vineam quoque quam Enias vitator colit. Eniam et Monulfum ejus filium juniorem jubeo libertate perfungi. Mellovicum porcarium, et Paschasiolam conjugem suam; Vernivianum cum filiis suis, excepto Widragasio, cui tribuo libertatem, tuo juri deputabis. Servum meum de Cessurnico tuum esse præcipio. Agrorum partem ad te, quam frater meus Principius episcopus tenuit, cum silvis, pratis, pascuis revocabis. Servum meum quem Mellonicus tenuit, Viteredum tibi derelinquo. Teneursolum, Capalinum et uxorem suam Teudorsenam, tuo juri dominioque transcribo. Teudorsina quoque ex mea præceptione sit libera. Edoveifam quæ homini tuo sociata fuit, et ejus cognationem retinebis. Uxorem Argildi et cognationem suam ingenuos esse jubeo. Partem meam de prato, quod Lug-

Clavatum, *Laon*, intelligi, quod subest metropoli Remensi; non autem *Lugdunum Segusianorum*, *Lyon*, quod est caput Gallie Celtice. *Id. ibid.*, § 51.

(c) *Labbeus, turribulum*. At Colvenerius ad Flodoardi lib. I, cap. 18, Hist. Remens. Eccl. legit prout edidimus. Neque aliter Cointius, qui loco citato, § 53, ad hunc locum hæc observat: « Difficultas oboritur, inquit, circa *turriculum* et *imaginatum calicem*. Non *turriculi* loco *turribulum* quidam reponunt; alii *turriculam*, contra fidem veterum exemplarum, quibus standum putamus cum Colvenerio, cui calix *turriculus* idem est ac *turritus* seu *turriculatus*, atque ita dictus a figura; ut et *imaginatus*, quia sculptis sacris imaginibus est insignitus. Quod hodie *ciborium* vocamus, antiqui *turrim* dixerunt. Testis Gregorius Turonensis, apud quem lib. I, cap. 86, de Gloria martirum, hæc leguntur: *Acceptam turrem diaconus in quo mysterium dominici corporis habebatur, ferre cepit ad ostium*. Testis et ipsemet Flodoardus Hist. Remens. lib. II, cap. 6, a quo laudatur Lando Remensis episcopus, quod *turrim auream quam ad votum suum fabricari fecerat, super altare posuit S. Mariæ Remensis ecclesiæ*. »

(d) Solidorum quantitas numero quadraginta denariorum computatur, sicut tunc solidi agebantur, et in Francorum lege Salica continetur, et generaliter in solutione usque ad tempora Caroli perduravit, velut in ejus Capitulis invenitur. *Labbeus* loco citato, pag. 806.

(e) Ita legimus cum Cointio; ubi *Labbeus* habet *mutam*; mendose, ut videtur.

(f) Pronomen *tibi*, quod deest apud *Labbeum*, ex Cointio restitui.

duni juxta vos habeo, ad imitatem montium posito, **A** sevam et Baudorosevam Leonis neptem. et Marcoleifum filium Tottionis : hos totos, filii fratris mei, Lupe episcopo, sacerdotali auctoritate liberos defensabis. Tibi autem hæredi meæ ecclesiæ Flavianum et uxorem suam Sparagildem dono : eorum filiulam parvulam Flavarsevam liberam esse constitui. Fedamiam uxorem Melanii, et eorum parvulam, Remenses presbyteri et diaconi possidebunt. Cispicium colonum liberum esse præcipio, et ad nepotem meum Aetium ejus familiam pertinere, ad utrumque, id est, ad Aetium et Agathimerum pervenire colonicam Passiacum. Pronepoti meæ Prætextatæ dono Modorosevam. Profuturo, Leudocharium puerum trado. Profuturæ dari jubeo Letdoveram. Lugdunensibus subdiaconibus, lectoribus, ostiariis et junioribus quatuor solidos derelinquo. Pauperibus in matricula positus solidus dabitur ad eorum refectorem ; delegeque octo solidos ecclesiæ Suessionum pro commemoratione nominis mei ; Catalaunensi ecclesiæ solidos sex, Mosomageusi solidos quinque, Vongensi agrum apud officinam molinarum, quæ ibi est constituta ; Catarigensi ecclesiæ solidos quatuor, totidemque Portensi pro commemoratione mei nominis inferentur. Ursi archidiaconi familiaribus usus obsequiis, dono ei domi textilis casulam subtilem, et aliam pleniorem ; duo saga delicata, tapete quod habeo in lecto, et tunicam quam tempore transitus mei reliquero meliorem. Hæredes mei, Lupe episcopo, et Agricola presbyter, porcos meos inter vos æqualiter dividetis. Friaredus quem ne occideretur, quatuordecim solidis comparavi, duos concessos habeat : duodecim det ad basilicæ domnorum martyrum Timothei et Apollinaris cameram faciendam. Hæc ita do, ita lego, ita testor. Cæter. omnes, exheredes estote, suntote. Huic autem testamento meo dolus malus abest, aberitque. In quo, si qua litura vel characteratura fuerit inventa, facta est me præsentem, dum a me relegitur et emendatur. Actum Remis die et consule supra scripto, intercedentibus et mediis signatoribus.

† Remigius episcopus testamentum meum relegi, signavi, subscripsi, et in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Domino adjuvante complevi.

Y. C. Pappolus interfui, et subscripsi.
 V. C. Rusticolus interfui, et signavi.
 V. C. Eulodius interfui, et signavi.
 V. C. Eutropius interfui, et signavi.
 V. C. Eusebius interfui, et signavi.
 V. C. Daweus interfui, et signavi.

Post conditum testamentum, imo signatum, occurrit sensibus meis, ut basilicæ domnorum martyrum Timothei et Apollinaris missorium argenteum sex librarum ibi deputem, ut ex eo sedes futura meorum ossium componatur.

* **VERSUS A. B. REMIGIO DEDICATI,**
Ejusque jussu in vase argenteo insculpti ad usum venerabilis sacramenti Eucharistiæ.
 † Hauriat hinc populus vitam de sanguine sacro,

* Hos versus recitat Flodoardus in Hist. Remens. lib. 1, cap. 10.

Injuncto æternus quem fudit vulnere Christus.
Remigijs reddidit Domino sua vota sacerdos.

• EPITAPHIUM REGIS CLODOVEI

A sancto Remigio, ut fertur, compositum.

Dives opum, virtute potens, clarusque triumpho
Condidit hanc sedem rex Clodoveus : et idem
Patricius magno sublimis fulsit honore.
Plenus amore Dei, contempsit credere mille
Numina, quæ variis horrent portenta figuris.

• Exstat hoc epitaphium apud Aimoinum de gestis Francorum lib. 1, cap. 25. Idem exscripsit ex Aimoino Baronius ad ann. 514, § 28. De eo videsis Cointium in Annal. eccl. Franc. ad ann. 511, § 60, et Pagium ad ann. 514, § 10.

ANNO DOMINI DXXXV.

MARCELLINUS COMES

Cujus chronicon videsis Patrologiæ nostræ tomo LI, col. 913, ubi illud S. Prosperi et Idatii episcopi chronicis propter analogiam subjunximus.

INDEX

OPERUM S. FULGENTII.

A

ABRAHAM amicus Dei fidelis, et gentium fidelium pater, 29. Abraham et Lazarus pauperes et divites, 477. Abraham cur servum suum sub femore suo manum ponere, et jurare per Deum cæli præcepit, 239, 290. Illud spiritu prohibito fecisse credendus, *ibid.* Abraham construxit altare, sacrificaturus non soli Patri, sed ei Filio, 28. Abraham illi Deo construxit altare qui ei visus est, 29. Hunc Filium Ariani dicebant, *ibid.* Abraham circumcisionis sacramentum cum tremenda parvulorum compinatione mandatum, 505. Abraham justificatus, non ex operibus, *ibid.* Abraham Deus jurat per semetipsum, 66.

ABSALON. Affectus David in Absalon ex Deo, 447. Nec tamen ex Deo fuit quod Absalon futuræ pœnitentiæ servaretur, *ibid.*

Acceptio personarum in Deo non est, 282 et seq.

ADAM quo in statu creatus a Deo, 281, 299, 327. Quali gratia instructus ante peccatum, 298, 300. Non habuit ante peccatum arbitrii infirmitatem, 492. Non moriturus nisi peccasset, sed ad spiritalem statum immortalemque cum impeccabilitate transiturus, 299. Status Adam innocentis, 336. Casus et liberatio, *ibid.* et 14. Non seductus mulieri consensit, 433, 497. Peccando fidem perdidit et Dei protectionem, 310, 311. Peccatum Adæ in posteros transmissum cum morte, 290, 437. Adam peccans se et suos peccato mancipavit, 436. Adæ peccatoris et posterorum ejus conditio, 433. Adami primi et secundi multiplex comparatio, 534.

Adoptivus Dei filius unum filiorum convenit nomen et una gloria, etsi diversa munera et diversa claritas, 114.

Adorare in monte quid sit, 105.

Adventus Dei est gratia manifestatio, 99. Non localiter fit, 32. Christi adventus in propria cui ascribeudus, 105. Adventus Spiritus sancti non est localis, 33.

Æstimatio duplex in Scripturis, incertæ cognitionis et certæ scientiæ, 391.

Agas efferendo se peccavit graviter, 426.

Alimentum nostrum Christus, 547.

Alius discernit personas, non dividit essentiam Trinitatis, 62, 65.

Allocutio pro benedictione, 152.

Altare non ob aliud edificatur, nisi ad offerendum sacrificium Deo, 29, 633. Abraham construxit altare, non soli Patri, sed et Filio sacrificaturus, 29, 633 et seqq. Isaac

A Mox purgatus aquis, et Christi fonte renatus,
Fragrantem gessit, infuso chrismate, crinem.
Exemplumque dedit, sequitur quod plurima turba
Gentilis populi : spretoque errore suorum
Auctorem est cultura Deum, verumque parentem.
Illi felix meritis superavit gesta priorum :
Semper consilio, castris, bellisque tremendus :
Hortatu dux ipse bonus, ac pectore fortis,
Constructa acies firmavit in agmine primus.

quoque et Jacob eidem Deo qui visus est eis altare construxerunt, 30.

AMBROSIIUS sedit post Auxentium Ariarium in episcopatu Mediolanensi, 336. Per Ambrosium imperatoris Gratiani fides firmata, *ibid.* Quid de supererogatione Pauli sentiat, 59.

Ambulare cum Deo quid sit, 576.

Amen. Accipiendo mysterium Domini audiebant fideles Corpus Christi, et respondebant Amen, 227. Quid utrumque notet, *ibid.*

Amici Dei cur nunquam a Deo derelicti, 106.

Amor Creatoris vera beatitudo et sapientia creature rationalis, 15. Amor inordinatus initium peccati, 16. Amor mundi cur vitiosus, *ibid.*

Ananie et Saphiræ cor Satanas implevit, quia aliquid de vi to uterque retinuit, 149.

Angeli seu nuntii nomen etsi Filio specialiter convenit, Patri tamen et Spiritui sancto appropriatur, 580, 581.

Angelorum creatio, malorum casus, et bonorum confirmatio, 14, 335. Angeli animabus nostris potiores, 125. Ex duplici eos constare substantia quorundam sententia, 335. Corpus bonorum ætherem dicunt, malorum vero æreum, *ibid.* Angeli a peccatis et passionibus alieni, 125. Immutabiles ex Dei dono, non ex natura, 89, 526. Bonorum angelorum stabilitas ex Dei dono, 90. Angeli boni aut mali creatores non sunt, 431. Cur quædam inaudita permittuntur angeli prodere, 419. Creatio hominum ut numerus angelorum de celo labentium suppleatur, 335. In malis angelis averio a Deo initium damnationis, 314. Angeli et homines immortales, quia rationales, *ibid.* Loqui dicuntur in lingua angelorum qui legem docentes non faciunt, quare, 53. Angeli mali Evæ seductoris, et angeli boni ad Mariam missi comparatio, 534. Angeli et homines ut beatitudinis donum acceperint, 514. In malis nunquam non erit mala voluntas, *ibid.* Angelorum mutabilitas, 513. Omnes potissent labi, 90. Angelica natura hominis reparationi non sufficit, 89, 90. Quomodo angeli in Spiritum sanctum concipiunt prospicere, 586, 587.

Anima, imago Dei, non genita, sed creata, non æqualis, sed similis, 335. Spiritum esse rationalem, non corpus, fides docet, 496. Anima in Scriptura ponitur pro toto homine, 294. De animarum origine variae opiniones, 494, 495. S. Augustinus de animarum origine nullam voluit definitam proferre sententiam, 494. Fulgentius ab hujus questionis certamine temperandum putavit, 273, 496. Anima homi-